

YANGI O‘ZBEKISTON SHAROITIDA SUV INSHOOTLARIDA MEHNAT MUHOFAZASI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH

Abdurahmanova Azoda Djurayevna

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti

“Hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrasi professori

Janburbayeva Banura Yesirkep qizi

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti

“Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” yo‘nalish talabasi

+998505051504

5-sho‘ba. Yangi O‘zbekiston davrida yer-suv resurslarini boshqarish va kelajak strategiyalari

Annotatsiya

Ushbu maqolada Yangi O‘zbekiston davrida suv xo‘jaligi sohasida faoliyat yurituvchi suv inshootlarida mehnat muhofazasini ta‘minlash va rivojlantirish masalalari tahlil qilindi. Suv omborlari, kanallar, nasos stansiyalari va boshqa gidrotexnik inshootlarda ishlovchi xodimlar uchun xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish muhim ahamiyatga ega. Maqolada suv inshootlarida uchrashi mumkin bo‘lgan ishlab chiqarish xavflari, texnika xavfsizligi talablari, mehnatni muhofaza qilish bo‘yicha zamonaviy yondashuvlar hamda profilaktik choralar yoritib berilgan. Shuningdek, mehnat muhofazasi tizimini takomillashtirishda zamonaviy texnologiyalar, monitoring tizimlari va boshqaruv mexanizmlarining o‘rni ham ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida suv xo‘jaligi obyektlarida xavfsiz mehnat muhitini yaratish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bilan birga xodimlarning hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilishga xizmat qilishi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: mehnat muhofazasi, suv inshootlari, suv xo‘jaligi, gidrotexnik inshootlar, texnika xavfsizligi, monitoring tizimlari, xavfsizlik qoidalari.

Yangi O‘zbekiston sharoitida qishloq xo‘jaligi va sanoat tarmoqlarini rivojlantirishda suv resurslaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli suv xo‘jaligi tizimlari, jumladan, suv omborlari, kanallar, nasos stansiyalari va boshqa gidrotexnik inshootlar faoliyati tobora kengayib bormoqda. Bunday obyektlarda ishlovchi xodimlar ko‘pincha turli ishlab chiqarish xavflari bilan to‘qnash keladilar. Masalan, suv bosimi, elektr jihozlari bilan ishlash, balandlikda ishlash, nam muhit va texnik qurilmalar bilan bog‘liq xavflar mavjud. Suv inshootlarida mehnat muhofazasini ta‘minlash uchun maxsus texnika xavfsizligi qoidalari ishlab chiqilgan. Bu qoidalar xodimlarni himoya vositalari bilan ta‘minlash, xavfsiz ish usullarini o‘rgatish, ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish hamda

favqulodda vaziyatlarning oldini olish choralarini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va monitoring uskunalari suv inshootlarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni erta aniqlash imkonini beradi. Mehnat muhofazasi tizimini rivojlantirish orqali xodimlarning sog'lig'i va hayotini himoya qilish, ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni kamaytirish hamda suv xo'jaligi obyektlarining samarali ishlashini ta'minlash mumkin. Shu bois Yangi O'zbekiston davrida suv inshootlarida mehnat muhofazasi tizimini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Suv inshootlarida mehnat muhofazasi bo'yicha asosiy xavf omillar va himoya choralari

1-jadval

No	<i>Ish jarayoni yoki xavf omili</i>	<i>Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf</i>	<i>Mehnat muhofazasi chorasi</i>
1	Nasos stansiyalarida ishlash	Elektr toki urishi, uskunaning nosozligi	Elektr xavfsizligi qoidalariga rioya qilish, himoya kiyimlari va rezina qo'lqopdan foydalanish
2	Kanal va suv omborlari yaqinida ishlash	Suvga tushib ketish yoki cho'kish xavfi	Himoya panjaralari o'rnatish, qutqaruv vositalari va maxsus kiyimlardan foydalanish
3	Gidrotexnik qurilmalarni ta'mirlash	Og'ir jihozlar bilan jarohatlanish	Texnika xavfsizligi bo'yicha yo'riqnoma asosida ishlash, maxsus kaska va himoya kiyimlari kiyish
4	Nam muhitda ishlash	Sirpanish va yiqilish xavfi	Sirpanishga qarshi maxsus poyabzal kiyish, ish joylarini quruq saqlash
5	Balandlikda ishlash (gidroinshootlar)	Balandlikdan yiqilish	Xavfsizlik kamarlaridan

			foydalanish va maxsus tayanch konstruksiyalarni o'rnatish
6	Texnik xizmat ko'rsatish ishlari	Uskuna ishlamay qolishi yoki avariya	Doimiy texnik nazorat va profilaktik tekshiruvlar o'tkazish

Yangi O'zbekiston sharoitida suv resurslaridan samarali foydalanish va ularni boshqarish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Suv xo'jaligi tizimiga kiruvchi gidrotexnik inshootlar – suv omborlari, kanallar, nasos stansiyalari, kollektor-drenaj tarmoqlari va boshqa obyektlar qishloq xo'jaligi hamda sanoatni suv bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

1-rasm. Chorvoq suv ombori

Shu sababli ushbu obyektlarda ishlovchi xodimlarning mehnat xavfsizligini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Suv inshootlarida mehnat faoliyati ko'pincha murakkab va xavfli sharoitlarda amalga oshiriladi. Bunday obyektlarda ishlash jarayonida elektr toki bilan ishlash, yuqori bosimli suv oqimi, mexanik uskunalar, nam va sirpanchiq muhit kabi xavf omillari mavjud. Shu bois xodimlarning hayoti va sog'lig'ini himoya qilish maqsadida mehnat muhofazasi qoidalariga qat'iy amal qilish talab etiladi.

Mehnat muhofazasi tizimining asosiy vazifalaridan biri – ishlab chiqarish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklarining oldini olishdir. Buning uchun xodimlarga muntazam ravishda texnika xavfsizligi bo'yicha yo'riqnomalar o'tkazish, ularni shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash hamda ish joylarida xavfsiz sharoit yaratish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, suv inshootlarida favqulodda vaziyatlar sodir bo'lganda tezkor harakat qilish bo'yicha maxsus reja va yo'riqnomalar ishlab chiqiladi. Hozirgi kunda suv xo'jaligi

obyektlarida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali mehnat xavfsizligini yanada oshirish imkoniyati mavjud. Masalan, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, masofadan monitoring qilish uskunalari va raqamli nazorat vositalari yordamida gidrotexnik inshootlarning texnik holatini doimiy kuzatib borish mumkin. Bu esa avariya holatlarini oldindan aniqlash va ularning oldini olishga yordam beradi.

Shuningdek, suv inshootlarida mehnat muhofazasini rivojlantirishda xodimlarning malakasini oshirish ham muhim rol o'ynaydi. Xavfsizlik bo'yicha o'quv mashg'ulotlari, treninglar va amaliy mashqlar orqali xodimlar favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish ko'nikmalarini egallaydilar. Natijada ishlab chiqarish jarayonida xavfsizlik darajasi oshadi va baxtsiz hodisalar soni kamayadi. Umuman olganda, Yangi O'zbekiston sharoitida suv inshootlarida mehnat muhofazasi tizimini takomillashtirish xodimlarning xavfsiz mehnat sharoitini ta'minlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda suv xo'jaligi tizimining barqaror faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Yangi O'zbekiston sharoitida suv inshootlarida mehnat muhofazasi tizimini rivojlantirish muhim va dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Suv xo'jaligi obyektlarida amalga oshiriladigan ishlar ko'pincha murakkab va xavfli sharoitlarda olib boriladi. Shu sababli xodimlarning hayoti va sog'lig'ini himoya qilish, ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarning oldini olish hamda xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish alohida e'tibor talab etadi. Suv inshootlarida mehnat muhofazasini samarali tashkil etish uchun texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilish, xodimlarni shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash, ularning malakasini oshirish va muntazam ravishda o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv va monitoring tizimlarini joriy etish orqali xavf-xatarlarni erta aniqlash va ularning oldini olish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi.
3. O'zbekiston Respublikasining "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining suv xo'jaligi va mehnat xavfsizligi sohasiga oid qarorlari.
5. Abdurahmonov Q.X. Mehnatni muhofaza qilish – Toshkent: O'quv qo'llanma.
6. Gidrotexnik inshootlardan foydalanishda texnika xavfsizligi qoidalari.